

[ה]

ברכה ממנו, אלא פירושו שהטפל הוא בכלל העיקר ונפטר בברכת העיקר; וראיה לזה, דהא אם לא הי' הטפל לפניו בשעת ברכה ולא הי' דעתו עליו, דלא מפטר הטפל, כמש"כ התוס' להדיא בברכות ד' מ"ד, וכן הוא בשו"ע ס"ס קע"ז: וא"כ בנ"ד, נהי דאיכא פלוגתא אם בשתיית רוב רביעית מחויב לברך מעין ג', אבל מ"מ כיון דסוף סוף אינו מברך על היין מעין ג', מטעם דהוי ספק ברכה, א"כ ממילא דשוב צריך בודאי לברך על המים בנ"ר, כיון דלא בירך על העיקר ולא נפטר הטפל. וזה ברור.

שו"ע סי' ר"ח סעי' ט"ז: שתי יין ומים אין לו לברך על המים בורא נפשות רבות שברכת היין פוטרתו. ובמ"ב בשעה"צ שם כתב, דלא יצוייר רק אם שתי רביעית יין, שמחויב לכ"ע בברכה, ואם שתי פחות מכשיעור זה יש לעיין בדבר איך יעשה לענין ברכה אחרונה דמשקין, דהלא יש דעות שסוברין דאפי' על רוב רביעית צריך לברך מעין ג', וממילא לא יוכל לברך בנ"ר על המשקין, דכי משום שאין אנו יודעין לברר ההלכה יחוייב עי"ז לברך בנ"ר. וצ"ע. עכ"ל.

לענ"ד אינו מובן, דהרי הא דעיקר פוטר הטפל אין פירושו דהטפל אין צריך ברכה, דניטל החיוב

[ו]

אמנם לאחר החיפוש והעיון מצאתי, דפליגי בזה הפוסקים. דהנה הרמב"ם בפ"ח מה' ברכות ה"ה כתב וז"ל: הקנים המתוקים שסוחטין אותן ומבשלין מימיהן עד שיקפא וידמה למלח כל הגאונים אומרים שמברכין עליו בורא פרי האדמה ומקצתם אמרו בורא פרי העץ וכן אמרו שהמוצץ אותם קנים מברך בורא פרי האדמה ואני אומר שאין זה פרי ואין מברכין עליו אלא שהכל שלא יהא דבש אלו הקנים שנשתנה ע"י האור גדול מדבש תמרים שמברכין עליו שהכל עכ"ל. וביאר בכ"מ, שהרמב"ם חולק על הגאונים בשתייה, והכי קאמר: „ואני אומר שאין זה פרי“, וכיון שכן המוצץ קנים אלו אינו מברך אלא שהכל; ועוד, דאפי' אם היינו מודים שהוא פרי והמוצץ אותם קנים מברך בפה"ע, מ"מ בסוקאר היוצא מהן לא יברך אלא שהכל, דאינו גדול מדבש תמרים, דהוי זיעא בעלמא, שמברך שהכל. והטור בסי' ר"ב כתב, שאפשר להשיב על דברי הרמב"ם, שאינו דומה לדבש תמרים, שהתמרים הם פרי ונטעי להו אדעתא לאוכלם, הלכך כשנשתנו נשתנית ברכתו, מידי דהוי אכל הפירות שמברכין על המשקין היוצאין מהן שהכל, חוץ מיין ושמן; אבל אלו הקנים שאינם ראויין לאכילה ועיקר נטיעתן על דעת הדבש, ודאי זהו פריין ומברך עליו בורא פרי העץ. עכ"ל הטור. והכ"מ השיב על דברי הטור, שאילו היו קנים הללו נמצאים בארצות של הטור לא הי' טוען כן, שבמקום שנמצאים מוכרים מהם לאלפים ולרבבות למצוץ אותם והרי המים היוצאים מהם כשאר מי פירות. עכ"ל. וכן כתב לתרץ בתשו' הרדב"ן. והנה, אם נימא דמוצץ האוכלין לא מקרי אכילה אלא שתיית משקין היוצאין מהן, א"כ אכתי קשה, דמה תירצו הכ"מ והרדב"ן דעיקר הקנים אלו אינם עומדים להוציא מהן מימיהן אלא למצוץ אותם בעצמם, הא גם כשמוצץ אותם בעצמם נמי לא מקרי אלא שתיית משקין היוצאין

נשאלתי מתכם א': מי שמוצץ פירות האילן, כגון תפוחי זהב, שמוצץ בפיו את מימיהם ופולט וזורק את האוכל, מה דינו, אם זה מקרי אכילה, או דכיון דאינו בולע את האוכל אלא את מימיו, לא מקרי אכילה אלא שתייה. ונפ"מ לענין ברכה ראשונה, דאם זה מקרי אכילת הפרי, חייב לברך בורא פרי העץ, כאוכל גוף הפרי, ואם לא הוי אכילה אלא שתייה, מברך שהכל, ככל מי פירות היוצאין מהן, דאינו אלא זיעה בעלמא. וגם נפ"מ לענין שיעור לחיוב ברכה אחרונה, אם מקרי אכילה ושיעורו בכזית, או דלא הוי אלא שתיית משקין ושיעורו ברביעית. ועוד נפ"מ לענין יום הכפורים, אם שיעורו בככותבת כדין אוכלין, או שיעורו כמלא לוגמיו כדין משקין. ואותו חכם רצה להביא ראיה מהא דאיתא בב"מ ד' פ"ז, גבי אכילת פועל: ואכלת ולא מוצץ, אלמא דמוצץ לא מקרי אכילה. ואינה ראיה, דאין המיעוט ממשמעות לשון אכילה, אלא מכת דרשה, דהוי דרשה מיוחדת למעט מוצץ, ולעולם אימא לך דגם מוצץ מקרי אכילה.

והשבתי לו, דמסברא נראה פשוט דלא מקרי אכילה אלא כשבולע האוכל בתוך מעיו, אבל כל שאינו בולע האוכלין אלא מוצץ וסוחט את המשקין בתוך פיו ובולען אין זה אלא שתיית משקין. אך מ"מ, לענין גוף האוכל, נהי דאכילה לא מקרי דהרי חוזר ופולטן, מ"מ טעימה מקרי, דלא גרע מלועס אוכלין בתוך פיו וחוזר ופולטן, דדעת האחרונים בנ"י ר"י דחייב בברכה, דהא דמטעמת פטורה דוקא כשכוונתו רק לטעום את התבשיל אבל כשכוונתו להנאת אכילה חייב בברכה [דלא כמג"א שם, עיין במ"ב בבה"ל בסי' קס"ז סעי' ו']. אך נראה, דבנ"ד, כיון דעיקר כוונתו למצוץ המשקין, א"כ נמצא דטעימת האוכלין הוי טפל לשתיית המשקין, ומברך על העיקר, על המשקין, ופוטר הטפל את האוכלין.